

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
İÇİNDEKİLER	11
KISALTMALAR.....	19

BİRİNCİ BÖLÜM

KÖLELİK TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ İSLAM ÖNCESİ TOPLUM VE DİNLERDE KÖLELİK

I. İSLAM ÖNCESİ TOPLUMLARDA KÖLELİK	21
A. SÜMER VE AKADLARDA KÖLELİK.....	21
B. ASURLARDA KÖLELİK.....	22
C. BABİLDE KÖLELİK.....	22
D. ROMALILARDA KÖLELİK	25
E. YUNANLILARDA KÖLELİK	28
F. ESKİ MISIRLILARDA KÖLELİK.....	30
G. HİTİTLERDE KÖLELİK.....	31
H. HİNTLİLERDE KÖLELİK.....	32
I. FENİKELİLERDE KÖLELİK	33
İ. ÇİNLİLERDE KÖLELİK.....	34
J. ESKİ TÜRKLERDE KÖLELİK.....	35
1. Hun Devletinde Kölelik.....	35
2. Göktürk Devletinde Kölelik	36
3. Uygurlarda Kölelik.....	36
K. MOĞOLLARDA KÖLELİK.....	37
L. İRANLILARDA KÖLELİK	38
M. ARAPLARDA VE CAHİLİYE DÖNEMİNDE KÖLELİK.....	40
1. Araplarda Kölelik.....	40
2. Cahiliye Döneminde Kölelik	41
a) Köleliğe Geçiş	43
b) Kölelere Yapılan Muameleler	43
aa) Kölelere Yapılan Hukuki Muameleler	44

ab) Kölelere Yapılan Cezai Muameleler.....	46
ac) Kölelere Tanınan Haklar	47
b) Cahiliye Döneminde Mevali	47
ba) İtk Mevlâsı	48
bb) Kitabet Mevlâsı	48
bc) Akd Mevlâsı	49
bd) Rahim Mevlâsı.....	50
c) Cahiliye Döneminde Mevalinin Hukuki Durumu	50
II. İSLAM ÖNCESİ DİNLERDE KÖLELİK.....	50
A. YAHUDİLİKTE KÖLELİK	51
B. HRİSTİYANLIKTA KÖLELİK	52
C. HİNDUİZMDE KÖLELİK.....	54
D. BUDİZMDE KÖLELİK.....	55
E. DİĞER BAZI DİNLERDE KÖLELİK	56
III. İSLAMİYETİN DOĞUŞUNDAN SONRA KÖLELİK.....	56
A. HZ. PEYGAMBER DÖNEMİNDE KÖLELİK	57
1. Peygamberlikten Önceki Dönemde Kölelik	57
2. Peygamberlikten Sonraki Dönemde Kölelik	60
a) Peygamberlikten Sonraki Dönemde Köle Edinme.....	62
b) Peygamberlikten Sonraki Dönemde Aile Hayatında Kölelik	65
B. DÖRT HALİFE DÖNEMİNDE KÖLELİK	69
C. EMEVİLER DÖNEMİNDE KÖLELİK	73
D. ABBASİLER DÖNEMİNDE KÖLELİK	75
E. SELÇUKLULARDA KÖLELİK	77
F. OSMANLILARDA KÖLELİK	79
1. Osmanlı Devletinde Kölelik Başlangıcı.....	79
2. Köle Sınıflamaları.....	81
a) Devlete Ait Köleler	81
aa) Acemi Ocağı	82
ab) Kapı Kulu	83
ac) Yeniçeri Ocağı.....	83
ad) Vakıf, Ortakçı ve Padişah Ahırlarında Çalışan Kullar	84
ae) Haremde Yaşayan Cariyeler	84
aea) Hizmetçi Kadın Cariyeler (Mülk-i Menfaat).....	86

aeb) Kendilerinden Cinsel Yönden Yararlanılan Cariyeler.....	86
aeba) Azat Edilmiş Cariyeler.....	86
aebaa) Kadınefendi.....	87
aebab) Haseki	87
aebb) Cariyeler	88
aebba) İkballer	88
aebbb) Gözdeler.....	89
aebbc) Peykler	89
af) Haremde Köleler	89
b) Şahıslara Ait Özel Köleler	90
3. Kölelerin Kullanıldığı Yerler	91
a) Devlete Ait Kölelerin Kullanıldığı Yerler.....	91
b) Şahıslara Ait Özel Kölelerin Kullanıldığı Yerler.....	92
4. Kölelere Karşı Davranışlar	92
5. Kölelerin Hakları.....	93
a) Kölelerin İbadet Hakları.....	93
b) Köleler ile İlgili Muameleler	94
c) Kölelerin Ceza Hukuku Açısından Durumları	95
6. Kölelerle İlgili Düzenlemeler	95
7. Köleliğin Kaldırılması	96
8. Osmanlı Devletinde Köleliğe Karşı İleri Sürülen Görüşler.....	97
IV. ORTAÇAĞ VE SONRASINDA AVRUPA VE AMERİKADA KÖLELİK	98
A. AVRUPA ÜLKELERİNDE KÖLELİK	99
1. Fransa’da Kölelik	99
2. İngiltere’de Kölelik	101
B. AMERİKA’DA KÖLELİK	102
V. KONUNUN DURUMU	105

İKİNCİ BÖLÜM

KÖLELİĞE GEÇİŞ

I. KÖLELİĞE GEÇİŞ SEBEPLERİ	109
A. İSLAMİYETTE KÖLELİĞE GEÇİŞ SEBEPLERİ VE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR	109
1. Savaş	110
2. Ganimet	111
3. Fey.....	114
4. Cizye	115

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSLAM HUKUKU TEMEL KAYNAKLARINDA KÖLELİK

I. KUR'AN-I KERİM'DE KÖLELİK	119
A. KUR'AN-I KERİM'DE KÖLELİKLE İLGİLİ GEÇEN KAVRAMLAR	119
1. Abd	119
2. Eme	120
3. Feteyâ.....	120
4. Rakabe.....	121
5. Memlûke	121
B. KÖLELİĞE GEÇİŞ.....	122
C. KÖLE ve SAHİPLERİNE TANINAN HAK ve SORUMLULUKLAR	127
1. Kölelere Tanınan Hak ve Sorumluluklar	127
a) İbadetler Açısından	127
b) Muamelât Açısından	128
c) Ceza Hukuku Açısından	130
2. Köle Sahiplerine Tanınan Hak ve Sorumluluklar.....	131
a) İbadetler Açısından	131
b) Muamelât Açısından	131
c) Ceza Hukuku Açısından	132
D. KÖLELİKTEN KURTULUŞ.....	133
1. Azat Etme	133
a) Allah'a Yaklaşma Niyetiyle Köle Azadı	134
b) Kefaret Nedeniyle Köle Azadı	134
ba) Hataen Katl Kefareti	135
bb) Yemin Kefareti.....	136
bc) İlâ Kefareti.....	137
bd) Zihar Kefareti.....	138
c) Kitabetle Azat	138
E. KÖLELİKTEN KURTULMANIN SONUÇLARI.....	142
II. HADİS KAYNAKLARINDA KÖLELİK	143
A. HADİS KAYNAKLARINDA KÖLELERLE İLGİLİ KULLANILAN KELİMELER.....	143
B. KÖLELİĞE GEÇİŞ.....	144
C. KÖLE ve SAHİPLERİNE TANINAN HAK ve SORUMLULUKLAR	145
1. Köleye Tanınan Hak ve Sorumluluklar.....	145
a) İbadetler Açısından	145

b) Muamelât Açısından	147
c) Ceza Hukuku Açısından	153
2. Köle Sahibine Tanınan Hak ve Sorumluluklar	155
a) İbadetler Açısından	156
b) Muamelât Açısından	156
c) Ceza Hukuku Açısından	167
D. KÖLELİKTEN KURTULUŞ.....	168
1. Azat Etme	169
a) Allah'a Yaklaşma Niyetiyle Köle Azadı	169
b) Kefaret Nedeniyle Köle Azadı.....	172
ba) Hataen Katl Kefareti	172
bb) Oruç Kefareti	172
bc) Yemin Kefareti.....	173
bd) Îlâ Kefareti	173
be) Zihar Kefareti.....	174
c) Kitabet.....	174
d) Müdebber	176
e) Ümmü Veled	177
E. KÖLELİKTEN KURTULMANIN SONUÇLARI VELÂ.....	178

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSLAM HUKUK EKOLLERİ KAYNAKLARINDA KÖLELİK

I. ESİRLİK VE KÖLELİĞE GEÇİŞ	181
A. ESİRLİK.....	182
1. Tanım	182
a) Esirliğe Geçiş	182
b) Esirlere Yapılacak Muameleler	183
B. KÖLELİĞE GEÇİŞ VE ÇEŞİTLERİ	188
1. Tanımlar	188
a) Köle ve Cariye.....	189
b) Kın ve Memlûk	190
2. Kölelerin Çeşitleri	190
a) Mükâteb.....	191
aa) Tanımı	191
ab) Geçmişi.....	191

ac) Kitabet Akdinin Kurulması.....	193
ad) Kitabet Akdinin Şartları	195
ada) Efendiye İlişkin Şartlar.....	196
adb) Köleye İlişkin Şartlar.....	196
adc) Kitabet Akdinin Konusuna İlişkin Şartlar	197
ab) Çeşitleri	198
ac) Kitabet Akdi Yapmanın Hükümü	198
ad) Kitabet Akdinin Hükümleri	200
ae) Kitabet Akdinin Sona ermesi	203
b) Bir Mal ve Hizmete Bağlı Olarak Kölenin Azadı	204
c) Müdebber	205
ca) Tedbîr İşlemi.....	206
cb) Kurulması	206
cc) Çeşitleri	207
cd) Hükümleri.....	207
ce) Sona Ermesi.....	209
d) Ümmü Veled	210
da) Ümmü Veled Olunması	210
db) Hükümleri.....	211
e) Kaçan Köle (Abık).....	212
ea) Tanımı	212
eb) Naslarda Kaçan Köle.....	213
ec) İslam Hukuk Ekolleri Kaynaklarında Kaçan Köle	214
II. KÖLE VE SAHİPLERİNE TANINAN HAK VE SORUMLULUKLAR.....	217
A. KÖLELERE TANINAN HAK VE SORUMLULUKLARI	217
1. İbadetler Açısından	218
2. Muamelât Açısından	222
a) Kölenin Evliliği	222
b) Kölenin Boşaması ve İddet Müddetleri	224
c) Kölenin Nafaka Hakkı ve Sorumluluğu	225
ca) Nafakanın Muhtevası	226
cb) Nafakanın Sınırları	226
cc) Kölenin Yakınlarına Bakma Yükümlülüğü	226
cd) Kölenin Eşinin Nafakasının Durumu	227
ce) Kölenin Çocuklarının Nafakasının Durumu.....	227
cf) Nafakadan Kaçınma Nafakanın Başlangıcı ve Sona Ermesi	227

d) Kölenin İlâsı	228
e) Kölenin Zihar Yapması	228
f) Kölenin Mirasçılığı	229
g) Kölenin Vasiliği Kefillliği	229
h) Kölenin Kamu Hakları	229
ı) Kölenin Konu Olduğu Muameleler	231
3. Ceza Hukuku Açısından (Ukubât)	233
B. KÖLE SAHİBİNE TANINAN HAK VE SORUMLULUKLAR	235
1. İbadetler Açısından	235
2. Muamelât Açısından	238
3. Ceza Hukuku Açısından	238
III. KÖLELİKTE KURTULUŞ	239
A. AZAT ETME	239
1. Tanımı	240
2. Köle Azadının Kaynağı	240
3. Köle Azadının Yapılması	241
a) Sözle	241
b) Fiille	242
4. Azat Çeşitleri	243
a) Vacip Azat	243
b) Mendup Azat	244
c) Mubah Azat	244
d) Mahzur Azat	244
e) Mekruh Azat	244
f) Zorla Azat	245
g) Şaka ile Azat	245
B. KÖLE AZADINA NEDEN OLAN OLAY VE YAKLAŞIMLAR	246
1. Allah'a Yaklaşma Niyetiyle Köle Azadı	246
2. Kefaret Nedeniyle Köle Azadı	247
a) Hataen Katl Kefareti	247
b) Yemin Kefareti	249
c) İlâ Kefareti	251
d) Oruç Kefareti	252
e) Zihar Kefareti	253
f) Diğer Bazı Azat Yolları	254

İçindekiler

C. KÖLELİKTEN KURTULMANIN SONUÇLARI.....	254
1. Velâ	255
a) Azat Etme Nedeniyle Velâ	256
b) Muvâlât Akdi Nedeniyle Doğan Velâ.....	258
IV. İSTİ'SAR.....	259
SONUÇ	263
KAYNAKÇA.....	273

KAYNAKÇA

- ABDERÎ, Ebu Abdullah Muhammed b. Yûsuf, *et-Tac ve'l-İklil li-Muhtasari Halil*, I-VI, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1978.
- ABDULBAKÎ, Muhammed Fuad, *Mu'cemu'l-Müfehres li-Elfâzi'l-Kur'ani'l-Kerim*, el-Mektebetü'l- İslamiyye, İstanbul, 1982.
- ABDURREZZAK, *Musannef*, I-XI, el-Mektebetü'l-ilmî, Beyrut, 1403.
- ABDÜLBÂKÎ, Muhammed Fuat (ö.1968), *el-Mu'cemü'l-Müfehres li Elfâzi'l-Kur'ân'il-Kerim*, İst.1982.
- AHMED B. HANBEL (ö. 241), *Müsned*, I-XLV, Müessesetü'r-risâle, 2001, yrz. (Şamile)
- AHMED Şefik Beg, *er-Rikk*, İstanbul, 1314.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet, *İslam Hukukunda Kölelik-Cariyelik Müessesesi ve Osmanlıda Harem*, OSAV, İstanbul, 2006.
- AKSU, Zahit AKSU, *İslamın Doğuşunda Toplumsal Realite Hukuki Ayetler ve İctihadi Kaynaklar*, İlahiyat yay., Ankara, 2005.
- AKTAN, Hamza, "İstilâd", DİA, İstanbul, 2003, XXIII, (361-362).
- AKYILMAZ, Gül, "Osmanlı Hukukunda Köleliğin Sona Ermesi ile İlgili Düzenlemeler ve Tanzimat Fermanı'nın İlanından Sonra Kölelik Müessesesi", *Gazi Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara, 2004, IX, 1,2, (s. 213-238).
- AKYÜZ, Vecdi-ENGİN, Nihat, *Asr-ı Saadette Kölelik ve Cariyelik*, I-II, Beyan Yayınları, İstanbul, 1995.
- ALEMĞİR, *el-Feteva'l-Hindiye*, I-VI, Dâru'l-fikr, yrz. 1991.
- İZZETBEGOVİÇ, Aliya, *Tarihe Tanıklığım*, (Çev. Alev Erkilet, Ahmet Demirhan, Hanife Öz), Klasik Yayınları, 18. bs. İstanbul, 2017.
- ALP, Sedat, "Hitit Kanunları Hakkında", AÜDTCF Cilt 5, Sayı 5, s. 465-482.
- ALTINTAŞ, Ramazan, *Bütün Yönleriyle Cahiliye*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2007.
- ALTUNGÖK, Ahmet, *Eski İran'da Din ve Toplum*, Hikmetevi Yayınları, İstanbul, 2015.

Kaynakça

- ALÛSÎ, Şehâbeddin Mahmud, (ö. 1270/1854), *Ruhu'l-me'ânî fi tefsîri'l-Kur'ânî'l-azîm ve's-seb'î'l-mesânî*, I-XVI, Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, Beyrut, 1415.
- AMİR, *Ahkamu'l-esra ve's-sebaya fi'l-hurubi'l-İslamiyye*, Beyrut, 1986.
- APAYDIN, H. Yunus, "Hezl" DİA, İstanbul, 1998, XVII, (306-311).
- ARSAL, Sadri Maksudi, *Hukuk Tarihi Dersleri*, Kader Matbaası, Ankara, 1926.
- ARSEL, İlhan, *Şeriat ve Kölelik*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1997.
- AŞIKPAŞAZADE, Derviş Ahmed Aşıkî, *Aşık Paşazade Tarihi*, Hz. Cemil Çiftçi, İstanbul, 2008.
- ATAR, Fahrettin, "Tedbîr". DİA, İstanbul, 2011, XL, (258-259).
- ATAR, Fahrettin, *Mükâtebe*, DİA, İstanbul, 2006, XXXI, (531-533).
- ATEŞ, Ali Osman, *İslam' a Göre Cahiliye ve Ehl-i Kitap Örf ve Adetleri*, Beyan Yay., İstanbul, 1996.
- AYCAN, İrfan-SARIÇAM, İbrahim Sarıçam, *Emeviler*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 7. bs. Ankara, 2011.
- AYDIN Mehmet Akif-HAMİDULLAH, Muhammed, "Köle", DİA, İstanbul, 2002, XXVI, (237-238).
- AYDIN, Mehmet Akif, "Cuâle", DİA, İstanbul, 1993, VIII, (77-78).
- AYDIN, Nafiz, *Hammurabi Yasaları*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2017.
- AYNÎ, Ebu Muhammed Bedruddin Mahmud b. Ahmed (ö. 855/1451), *el-Binâye fi Şerhî'l-Hidâye*, Dâru'l-Fikr yay., Beyrut, trz.
- AZİMABADÎ, *Avnu'l-Ma'bud*, Daru'l-Kütübü'l-İlmîyye, Beyrut, 1415.
- BAKKAL, Ali, "Hz. Peygamber'in Kölelere Verdiği Değer Ve İslâm'ın Köleliğe Bakışı", Hz. Peygamber ve İnsan Sevgisi, I. Kutlu Doğum Sempozyumu Bildirileri, Şanlıurfa, 2007, s. 225-231, 261. (220-261).
- BARDAKOĞLU, Ali, "Had", DİA, İstanbul, 1996, XIV, (547-551).
- BARDAKOĞLU, Ali, "İkrah" DİA, İstanbul, 2000, XXII, (30-37).
- BAŞOĞLU, Tuncay, "Ta'zîr", DİA, İstanbul, 2011, XL, (198-202).
- BAYSA, Hüseyin, *Kureyş Kervanları Hukuk Sosyolojisi Açısından Vahiy Döneminde Ticari Hayat*, İz Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- BEYDİLLİ, Kemal, "Yeniçeri Ocağı", DİA, İstanbul, 2013, XLIII, (8450-462).
- BEYHAKÎ, Ebu Bekr Ahmed b. el-Hüseyin (ö. 458/1066), *Sünenü'l-Kübrâ*, (thk. Muhammed Abdulkadir Ata), I-X, Mektebetü'd-Dâri'l-Bâz, Mekketü'l-Mükerreme, 1994.

- BEYHAKÎ, Ebu Bekr Ahmed b. Hüseyin, *es-Sünenü's-sağîr*, I-IV, Câmi'atü'd-dirâseti'l-İslâmî, Pakistan, 1989.
- BEYHAKÎ, Ebu Bekr Ahmed b. Hüseyin, *Marifetü's-Sünen ve'l-Asar*, I-XV, Câmi'atü'd-dirâseti'l-İslâmî, Pakistan, 1991.
- BİLMEN, Ömer Nasûhî (ö.1971), *Hukukî İslâmiyye ve İstilahat-ı Fıkhiyye Kamusu*, I-VIII, Bilmen Yayınevi, İstanbul. 1985.
- BOYNUKALIN, Ertuğrul, "Yemin" DİA, İstanbul, 2013, IXLIII, (417-420).
- BOZDEMİR, Ş. Tufan, "Fransız Sömürgeciliği", DİA, İstanbul, 1996, XIII, (184-187).
- BOZKURT, Enver, KÜTÜKÇÜ, M. Akif, YAVUZ, Yasin, *Devletler Hukuku*, Yetkin Yayınları 6. bs. Ankara, 2010.
- BOZKURT, Gülnihal, *Eski Hukuk Sistemlerinde Kölelik*, AÜHFD yıl 1981.
- BUHÂRÎ, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail (256/869), *el-Câmiu's-Sahih*, I-VIII, (2. baskı), İst.1992.
- BUHÂRÎ, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail (256/869), *el-Câmiu's-Sahih*, I-IX, Dâru Tavki'n-Necât, 1422, yrz. (Şamile)
- BUHÛTÎ, Mansur b. Yunus (ö. 1051/1641), *Keşşafu'l-Kıma an Metni'l-İkna'*, I-VI, Alemu'l-Kütüb, Beyrut, 1403.
- CESSÂS, Ebû Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî (ö. 370/980), *Ahkâmu'l-Kur'ân*, I-III, Beyrut 1993.
- CEVAD Ali, *el-Mufassal fi Tarihi'l-Arab kable'l-İslam*, VIII, 147.
- CEVAD Ali, *el-Mufassal fi tarihi'l-Arab kable'l-İslam*, Dâru's-sâkî, I-XX, yrz. 2001.
- CEVZÎ, İbn Kayyim el-Cevzî, *Zadu'l-Me'âd Fî Hayri'l-İbâd*, I-V, Tah. Şuayb Arnaut, Abdulkadir Arnaut, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1994.
- CEYLAN, Metin, "İslam Hukukunda Kaçan Köle (Abık)", KİYÜ Sosyal Bilimler Enst. Dergisi, Haziran, 2014, C. 4, sayı 7, (56-73).
- CİDE, Ömer, *Osmanlının Kuruluşunu Anlamak*, Kitâbî yay., İstanbul, 2016.
- CİLACI, Osman, *Günümüz Dünya Dinleri*, DİB yay., 2. bs., Ankara, 1998.
- CİN, Halil-AKGÜNDÜZ, Ahmet, *Türk-İslam Hukuk Tarihi*, I-II, İstanbul, 1990.
- CİN, Halil-AKGÜNDÜZ, Ahmet, *Türk-İslam Hukuk Tarihi*, I-II, İstanbul, 1990.
- CONZE, Edward, *Kısa Budizm Tarihi*, Çev. Ömer Cemal Güngören, Yol Yayınları, İstanbul, 2005.

- CÜVEYNÎ, Alaattin Ata Melik, *Tarih-i Cihan Güşâ*, Çev. Mürsel Öztürk, I-III, Kültür ve Turizm B. Yay., Ankara, 1988.
- ÇAĞATAY, Neşet, *İslam Öncesi Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı*, AÜİFY, 4. bs. Ankara, 1982.
- DAĞCI, Şamil, *İslam Ceza Hukukunda Şahıslara Karşı Müessir Fiiler*, DİB, yayınları, Ankara, 1996.
- DANIŞMAN, Nafiz, “*Câhiliyye Kelimesinin Mana ve Menşei*”, AÜİFD, 1-IV (1956). s. 192-197;
- DÂREKUTNÎ, Ali b. Ömer (ö.385/995), *es-Sünen*, I-IV, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1966.
- DÂRİMÎ, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman (255/868), *Sünen*, I-II, Dâru'l-kütübî'l-Arabî, Beyrut, 1407. (Şamile)
- DEMİRCAN, Ali Rıza, *Kur'an ve Sünnet Işığında Cariyeler ve Sömürülen Cinsellikleri*, Ensar Yayınları, 3. bs., İstanbul, 2014.
- DEMİRCİ, Kürşat, “*Hinduizm*”, DİA, İstanbul, 1998, XVIII, (112-116).
- DERDÎR, Ebu'l-Berekât Ahmed b. Muhammed (ö. 1201/1786), *Şerhu'l-Kebir*, I-IV, yrz. trz. (Şamile)
- DİAKOV, V.- Kovalev S., *İlkçağ Tarihi*, Çev. Özdemir İnce, I-II, Yordam Kitap, Ankara, 1987.
- DÖNDÜREN, Hamdi, “*İ'la*”, DİA, İstanbul, 2000, XXII, (61-62).
- DÖNDÜREN, Hamdi, “*İ'la*”, DİA, İstanbul, 2000, XXII, (61-62).
- DUMAN, M. Zeki, *İslamın Köle ve Cariye Sorununa Yaklaşımı*, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (EÜİFD) Sayı 12, Kayseri, 2011, s. 5-6.
- Düstur, I. Tertip, C. IV, s. 368.
- Düstur, I. Tertip, Mütemmim, s. 132.
- Düstur, V. Tertip, s. 233.
- DÜSÛKÎ, Şemsuddin Şeyh Muhammed Arefe (ö. 1230/1814), *Hâşiyetü'd-Dusûkî alâ'ş-Şerhi'l-Kebîr*, (thk. Muhammed Uleyş), I-IV, Dâru'l-Fikr yay., Beyrut, trz.
- EBERHARD, Wolfram, *Çin Tarihi*, TTK 4. bs. Ankara, 2007.
- EBÛ DÂVUD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistanî (275/888), *es-Sünen*, I-IV, Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut, trz. (Şamile)
- EBÛ ŞEYBE, Ebu Bekr Abdullah b. Muhammed (ö. 235/849), *Musannef*, Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, 1409.

- EBÛ UBEYD Kasım b. Sellam, *Emvâl*, I-III, Mevki'ü Cami'i'l-Hadis, Beyrut, 1986.
- EBÛ UBEYD, Kasım b. Sellam el-Bağdadî (ö.224/838), *Garibu'l-hadis*, I-IV, Vezârtü'l-me'ârifî'l-Hindiyye, Haydarâbâd, 1964.
- EBU YUSUF, Yakub b. İbrahim (ö. 182/798), *Kitabu'l-Harac*, el-Matbaat's-selefiyye, 3. bs. Kahire, 1382.
- EBU YUSUF, Yakub b. İbrahim, *Kitabu'l-Asar*, (thk. Ebu'l-Vefâ), Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1355.
- ELMALILI, Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, I-X, Huzur Yayınevi, İstanbul, 2008.
- ENGİN, Nihat *Osmanlı Devletinde Kölelik*, s. 8.
- ERBAY, Celal, "Nafaka", DİA, İstanbul, 2006, XXXII, (282-285).
- ERDEM, Y. Hakan, *Osmanlıda Köleliğin Sonu 1800-1909*, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2004.
- ERDOĞAN, Emine, *Hinduizm'in Kutsal Metinlerinden Manu Kanunnamesi (Manusmriti)*, Palet Yayınları, Konya, 2015.
- ERİNÇ, Sırrı, "Amerika Birleşik Devletleri" DİA, İstanbul, 1991, III, (43-47).
- ERİNÇ, Sırrı-TAŞER, İhsan-ALGAR, Hamid, "Amerika Birleşik Devletleri" DİA, İstanbul, 1991, III, (47-53).
- ERKAL, Mehmet, "Ganimet" DİA, İstanbul, 1996, XIII, (351-354).
- ERKAL, Mehmet, "Ganimet", DİA, İstanbul, 1996, XIII, (351-354).
- ERKAL, Mehmet, "Zekat", DİA, İstanbul, 2013, IXLIV, (197-207).
- ERTEK, T. Ahmet, "Amerika", DİA, İstanbul, 1991, III, (37-43).
- ERUL, Bünyamin, "Ümmü Eymen" DİA, İstanbul, 2012, XL, (317).
- ERUL, Bünyamin, "Zeyd b. Harise", DİA, İstanbul, 2013, XLIV, (319-320).
- FAYDA, Mustafa, "Fey", DİA, İstanbul, 1995, XII, (511-513).
- FAYDA, Mustafa, "Câhiliye", DİA, İstanbul, 1993, VII, (17-19).
- FAYDA, Mustafa, "Bedir Gazvesi", DİA, İstanbul, 1992, V, (325-327).
- FAYDA, Mustafa, "Bilâl-i Habeşî", DİA, İstanbul, 1992, VI, (152-153).
- FAYDA, Mustafa, "Ebu Bekir", DİA, İstanbul, 1994, X, (101-108).
- FAYDA, Mustafa, "Muhammed", DİA, İstanbul, 2005, XXX, (408-409)
- FAYDA, Mustafa, "Ömer" DİA, İstanbul, 2007, XXXIV, (44-51);

- FENDOĞLU, Hasan Tahsin, *İslâm ve Osmanlı Hukukunda Kölelik ve Cariyelik*, İst. 1996.
- FETTENÎ, Cemaluddin Muhammed Tahir el-Hindi (ö. 986/1578), *Mecma' u bihâri'l-envar fi garâibi't-tenzîl ve letâifi'l-ahbâr*, I-V, Matbaatu Meclisi Daireti'l-Me'ârif, 3. bs, yrz. 1967.
- FIĞLALI, Ethem Ruhi, "Ali", *DİA*, İstanbul, 1989, II, (371-374).
- FIĞLALI, Ethem Ruhi, "Cemel Vak'ası", *DİA*, İstanbul, 1993, VII, (320-321).
- FIRUZÂBÂDÎ, *el-Kamûsu'l-muhît*, Beyrut, 2005.
- GAZALÎ, *el-Mustasfa*, Daru'l-kütübi'l-ilmîyye, 1993.
- GÖZE, Ayferi, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, 5. bs., Beta Yayım, İstanbul, 1989.
- GÜNAY, Tümer, "Budizm", *DİA*, İstanbul, 1992, VI, (352-360).
- GÜNAY, Tümer- KÜÇÜK, Abdurrahman, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, Ankara, 1988.
- HALEBÎ, İbrahim b. Muhammed (ö. 956/1549), *Mültekâ el-ebhur*, Çev. Mustafa Uysal, I-IV, Uysal Yayınevi, Konya, 1980.
- HAMEVÎ, Ahmed b. Muhammed el-Hamevî (ö. 1098/1687), *Gamzu uyûni'l-besâir fi şerhi'l-eşbâh ve'n-nezâir*, I-VIII, Mevki'u'l-İslâm, yrz. trz. (Şamile)
- HAMİDULLAH, Muhammed, "Hayber", *DİA*, İstanbul, 1998, XVIII, (20-22).
- HAMİDULLAH, Muhammed, "Huneyn Gazvesi", *DİA*, İstanbul, 1998, XVIII, (376-377).
- HAMİDULLAH, Muhammed, *İslam Peygamberi Hayatı ve Eseri*, Çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yayınları, 2011.
- HARAŞÎ, Muhammed b. Abdillâh, *Şerhu muhtasari Halil*, I-XIV, yrz. trz. (Şamile)
- HATİPOĞLU, İbrahim, "Selmân-ı Fârisî", *DİA*, İstanbul, 2003, XXXVI, (441-443).
- HEYTEMÎ, Ahmed b. Muhammed İbn Hacer (ö. 974/1567), *Tuhfetü'l-muhtac fi şerhi'l-minhâc*, I-X, el-Mektebetü't-ticariyye, Mısır, 1983.
- HOCA SAADETTİN EFENDİ, *Tacü't-Tevarih*, I-V, Hz. İsmet Parmaksızoğlu, Ankara, 1992.
- <http://kuran.diyaret.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/fatiha-suresi-1/ayet-1/diyaret-isleri-baskanligi-meali-1>

- <http://mushaf.diyonet.gov.tr/#>.
- http://web.archive.org/web/20160304082504/http://pipvtr.com/pipvtr/files/Book_AHAI_Essays_on_ASG_Book_Banlaoi_2008.pdf
- <http://www.albayan.ae/one-world/arabs/2017-07-19-1.3005901;>
<http://www.albayan.ae/one-world/arabs/2017-07-19-1.3005901;>
<http://www.farfesh.com/Display.asp?catID=118&mainCatID=117&slD=157624;> <http://www.aljazeera.com.tr/haber/bmden-isis-raporu;>
<https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/syria;>
<https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/iraq;>
<https://teror-orgutleri.tr.gg/Irak-%26%23350%3Bam-%26%23304%3Bslam-Devleti.htm>, Dabiq, C. 4, s. 14-17, 1435 hicri.
- <http://www.tmmob.org.tr/etkinlik/tmmob-demokrasi-kurultayi-1998/insan-haklari> (10.06.2015)
- <http://www.yenisafak.com/video-galeri/dunya/soke-eden-goruntuler-multeciler-kole-pazarinda-satiliyor-2159362> (20.11.2017)
- <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/nigeria>
<https://www.youtube.com/watch?v=XuveJ9bH9Ck>
<https://teror-orgutleri.tr.gg/Boko-Haram.htm>
- <https://www.youtube.com/watch?v=R2qgrsRXzSY;>
<http://archive.arabic.cnn.com/2010/hiaw/8/12/slavery.arab/index.html;>
<http://www.yenisafak.com/video-galeri/dunya/soke-eden-goruntuler-multeciler-kole-pazarinda-satiliyor-2159362>
- İBN ABDÜLBER, Ebu Ömer Yûsuf b. Abdullah (ö. 463/1070), *el-Kâfi fi Fıkhi Ehli'l-Medine*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1987.
- İBN ABDÜLBER, *el-İstizkâru'l-camii li-fukahai mezâhibi'l-emsar*, I-IX, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 2000.
- İBN ABİDİN, *Haşiye*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1386, VII, 70.
- İBN AKÎL, *el-Vâzih fi usûli'l-fikh*, Müessesetü'r-risale, Beyrut, 1999.
- İBN HACER Askalani, *Fethu'l-Bari bi-Şerhi Sahihi'l-Buhari*, I-XIII, Daru'l-Marife, Beyrut, 1379.
- İBN HAZM, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed, (ö.456/1063), *el-Muhallâ*, I-XI, Dâru'l-fikr, yrz., trz.
- İBN HİŞAM, *Sire*, I-II, Mevki'ü'l-İslam, Yrz. Trz. (Şamile)
- İBN KESÎR, Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâil b. Şihâbiddîn Ömer (ö. 774/1373) *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, I-XIV, Dâru ihyâi türâsi'l-Arabiyye, yrz. 1988.

Kaynakça

- İBN KESİR, Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer, *Tefsiru Kur'âni'l-Azîm*, I-IV Dâru'l-fikr, yrz. trz.^
- İBN KESİR, Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer, *Müsnedü'l-Fârûk*, I-IV Dâru'l-felâh, Mısır, 2009.
- İBN KUDÂME, Ebû Muhammed Abdullah (ö.620/1223), *eş-Şerhu'l-kebîr*, I-XII, Mevki'ü Ya'sib, yrz. trz. (Şamile)
- İBN KUDÂME, Ebu Muhammed Abdullah b. Ahmed (ö. 620/1223), *el-Kâfi fi Fikhi'l-İmâmi'l-Mübeccel Ahmed b. Hanbel*, (thk. Züheyr eş-Şâvîş) I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, 5. b. Beyrut, 1988.
- İBN KUDÂME, Ebu Muhammed Abdullah b. Ahmed, *el-Muğnî fi Fikhi'l-İmâm Ahmed b. Hanbel eş-Şeybânî*, I-X, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1985.
- İBN MÂCE, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid el-Kazvîni (ö.275/888), *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-fikr, Beyrut, trz. (Şamile)
- İBN MANZUR, Ebu'l-Fadl Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem (ö.711/1311), *Lisânü'l-Arab*, I-XV, Beyrut 1968.
- İBN MÜFLİH, Ebu Abdillâh Şemsüddin Muhammed b. Müflih (ö. 763/1362), *el-Fürû'*, I-XIII, Mevki'ü'l-İslam, trz.
- İBN MÜLAKKIN, *et-Tavzîh li-şerhi cami'î'l-s-sahih*, Dımaşk, 2008.
- İBN NÜCEYM, *el-Bahrü'r-Râik Şerhu Kenzi'd-Dekâik*, I-VIII, Beyrut,1993.
- İBN NÜCEYM, Zeynuddin b. İbrahim el-Mısri (970/1562), *el-Eşbâh ve'n-Nezâir*, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, 1980.
- İBN RÜŞD, *Bidayetü'l-Müctehid ve Nihayetü'l-Muktesid*, I-II, Mevki'ü Mektebeti'l-Medineti'r-Rakamiyye, Mısır, 1975.
- İBN SA'D, Ebu Abdillâh Muhammed, *et-Tabâkâtü'l-Kübrâ*, I-VIII, Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, Beyrut, I, 87-109.
- İBN SEYYİDÜ'N-NÂS Ebu'l-Feth Muhammed b. Muhammed (ö. 734/1334), *Uyûnü'l-eser fi funûni'l-meğâzi ve'ş-şemâ'il ve's-siyer*, I-II, Mevki'ü Ya'sûb, trz.
- İBN TEYMIYYE, *Kütüb ve Resail ve Fetevâyi İbn Teymiyye fi'l-Fikh*, Mektebetü İbn Teymiyye, yrz. trz.
- İBNÜ'L-ESİR İzzeddin Ali b. Muhammed (ö. 630/1233), *el-Kâmil fi't-tarih*, I-X, Dâru'l-Kütübi'l-Arabî, Beyrut, 1997. (Şamile)
- İBNÜ'L-ESİR, Mecdüdin (ö. 606/1210), *en-Nihaye fi garibi'l-hadis ve'l-eser*, I-IV, el-Mektebetü'l-İlmîyye, Beyrut, 1979.

- İBN EBÛ'L-HADÎD, Ebu Hamid İzzüddin Abdülhamid b. Hibetillah (ö. 656/1258), *Şerhu nehci'l-belağâ*, I-XX, Dâru ihyâi kütübî'l-Arabiyye, Mevki'ü Ya'sûb, trz.
- İBNÛ'L-HÛMÂM, Kemalüddin Muhammed b. Abdilvâhid (ö. 861/1457), *Şerhu Fethi'l-Kadir*, I-VII, Dâru'l-fikr, Beyrut, trz.
- İLGÜREL, Mücteba, "*Acemi Oğlanı*" DİA, İstanbul, 1988, I, (324-325).
- İNALCIK, Halil, "*Kanunname*" DİA, İstanbul, 2001, XXIV, (333-337).
- JUYNBALL, Th. W., "*Abik*", İslam Ansiklopedisi, MEB yay., 5. bs. İstanbul, 1978.
- KANDEMİR, M. Yaşar, "*Hatice*" DİA, İstanbul, 1997, XVI, (465-466).
- KÂSÂNÎ, Alauddin Ebu Bekr b. Mesud (587/1191), *Bedayi's-Sanâi' fi Tertîbi's-Şerâi'*, I-XVII, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, 1986.
- KATAR, H. Mehmet, "*Kefaret*", DİA, İstanbul, 2002, XXV, (177-179).
- KAYA, Korhan, *Hinduizm*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2001.
- KAZICI, Yusuf Ziya, *Hz. Muhammed'in Aile Hayatı ve Eşleri*, Çamlıca Yayınları, 5. bs. İstanbul, 2009.
- KOÇAK, Muhsin, "*Ömer*", İstanbul, 2007, XXXIV, (51-53).
- KUCUR, Sadi S., "*Selçuklular*", DİA, İstanbul, 2009, XXXVI, (384-385).
- Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, Hazırlayanlar. Hayrettin Karaman vd. Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 2008.
- KURTUBÎ, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed Ebû Bekr (ö.671/1273), *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân*, I-XX, Kahire 1967.
- KUTLUTÜRK, Cemil, *Hindu Kutsal Metinleri Upanişadlar*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2014.
- Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil), Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul, 2016.
- KÜÇÜKAŞÇI, Mustafa Sabri, "*Reci' Vak'ası*" DİA, İstanbul, 2007, XXXIV, (510-511).
- LEWIS, Bernard, *Ortadoğuda Irk ve Kölelik*, Truva Yayınları, İstanbul, 2006.
- MALİK b. ENES, Ebu Abdillâh b. Enes b. Malik (ö. 179/7959), *el-Müdevvenetü'l-Kübra*, Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, Beyrut, trz.
- MALİK b. ENES, Ebu Abdillâh b. Enes b. Malik, *Muvatta*, Dâru ihyâi türâsi'l-Arabiyye, Beyrut, 1985.
- MANTRAN, Robert, *İslamın Yayılış Tarihi*, Çev. İsmet Kayaoğlu, AÜİF Yay., Ankara, 1981.

Kaynakça

- MATURÎDÎ, Ebu Mansur Muhammed b. Mahmud (ö. 333/944), *et-Tevhid*, Dâru'l-câmi'ati'l-Misriyye, İskenderiye, trz.
- MATURÎDÎ, Ebu Mansur Muhammed b. Mahmud, *Te'vilât*, I-X, Dâru'l-kütübi'l-ilmeyye, Beyrut, 2005.
- MÂZENÎ, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ali et-Temîmî (ö. 536/1141), *Şerhu't-telkîn*, I-V, Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, yrz. trz.
- MEDÎNÎ, Ebu Musa Muhammed b. Ömer el-Esbahanî (ö. 581/1185), *el-Mecmû'u'l-muğîs fi garîbî'l-Kur'an ve'l-Hadis*, I-III, Câmi'tü ümmi'l-kurâ, Mekketü'l-Mükerreme, 1988.
- MERÇİL, Erdoğan, "*Selçuklular*", DİA, İstanbul, 2009, XXXVI, (379-380).
- MERDAVÎ, Ahmed el-Merdâvî, *el-İnsâf fi marifeti'r-râcih mine'l-hilâf*, Kahire, 1995.
- MEVSİLÎ, Ebu'l-Fadl Abdullah b. Mahmud (ö. 683/1284), *el-İhtiyâr li-Ta'lîli'l-Muhtâr*, Çağrı yay. İstanbul, 1984.
- MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyin b. Haccac en-Neysâburî (ö.261/874), *el-Câmiu's-Sahih*, I-V, Dâru İhyai Tûrâsî'l-Arabî, Beyrut, trz. (Şamile)
- NESÂÎ, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb (ö.303/892), *es-Sünenü'l-Kübrâ*, I-VI, Dâru'l-kütübi'l-ilmeyye, Beyrut, 1991.
- NEVEVÎ, Ebu Zekeriya Yahya b. Şeref (ö. 676/1277), *Minhâcu't-Tâlibîn*, Dâru'l-fikr, yrz. 2005.
- NEVEVÎ, Ebu Zekeriya Yahya b. Şeref, *Şerhu'n-Nevevî ala Sahihi Müslim*, I-XVIII, Daru'l-İhyai't-Tûrâsî'l-Arabî, Beyrut, 1392.
- NEVEVÎ, *Ravdatu't-Talibîn*, 2. bs.; Mektebetü'l-İslamiyye, Beyrut, 1405.
- NİSÂBURÎ, Ebu Abdillâh Muhammed b. Abdillâh (ö. 404/1014), *Müstedrek*, I-IV, Dâru'l-kütübi'l-ilmeyye, Beyrut, 1990.
- OLIVELLE, Patrick, *Manu's Code of Law*, Oxford Universty Press, London, 2005.
- ÖNKAL, Ahmet, "*Mustalik (Benî Mustalik)*", DİA, İstanbul, 2006, XXXI, (360-361).
- ÖZAYDIN, Abdulkerim, "*Arap*", DİA, İstanbul, 1991, III/322.
- ÖZCAN, Abdulkadir, "*Kapıkulu*" DİA, İstanbul, 2001, XXIV, (347-349).
- ÖZCAN, Özcan, "*İngiliz Sömürgeciliği*", DİA, İstanbul, 2000, XXII, (299-302).
- ÖZCAN, Ruhi, *İslam Hukukunda Hısmılık Nafakası*, Çağlayan Kitabevi, İzmir, 1996.

- ÖZDEMİR, Mehmet Nadir, *İslam'ın İlk Döneminde Kölelik Abbasilerin İlk Yüz Yılı*, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul, 2006.
- ÖZEL, Ahmet, "Cihad", *DİA*, İstanbul, 1993, VII, (527-531).
- ÖZEL, Ahmet, "Esir" *DİA*, İstanbul, 1995, XXI, (382-389).
- ÖZEL, Ahmet, *İslam Devletler Hukukunda Savaş Esirleri*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1996.
- ÖZEN, Şükrü, "Velâ" *DİA*, İstanbul, 2013, XLIII, (11-15).
- ÖZKUYUMCU, Nadir, "Nadîr (Benî Nadîr)" *DİA*, İstanbul, 2006, XXXII, (275-276).
- ÖZMUTLU, Günnüz, *Osmanlı Saray Haremünde Sanatçı Cariyeler (1677-1687)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Ü. Sosyal Bilimler Enst.) İsparta, 2012.
- ÖZTÜRK, Levent, "Süveybe", *DİA*, İstanbul, 2010, XXXVIII, (183).
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I-III, İstanbul, 1993.
- PARLATIR, İsmail, *Tanzimat Edebiyatında Kölelik*, TTK, Ankara, 1987.
- PENZER, N. M., *Harem*, Çev. Hakan Abacı, Alfa Yay., İstanbul, 2015.
- RÂZÎ, Muhammed b. Ebi Bekr, *Muhtaru's-Sihah*, Mektebetü Lübnan, Beyrut, 1995.
- REDİKER, Marcus, *Köle Gemisi*, Çev. Dilek Şendil, Alfa Yayınları, İstanbul, 2007.
- REMLÎ, *Nihâyetü'l-muhtac ilâ şerhi'l-minhâc*, Beyrut, 1994.
- SİĞNAKÎ, Hüsameddin Hüseyin b. Ali (ö. 714/1314), *el-Kâfi şerhu'l-Pezdevî*, I-V, Mektebü'r-rüşd, yz. 2001
- SAK, İzzet, 16. ve 17. *Yüzyıllarda Konya'da Kölelik Müessesesi*, (Doktora Tezi), Selçuk Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1987.
- SAN'ANÎ, Ebû İbrâ hîm İzzüddîn Muhammed b. el-İmâm (ö. 1182/1768), *Sübülü's-selam*, I-II, Dâru'l-hadis, yz. trz.
- SARIÇAM, İbrahim, vd, *İslam Tarihi*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2012.
- SAVAŞ, Rıza, "Cüveyriye bint Hâris", *DİA*, İstanbul, 1993, VIII, (146).
- SCHACHT, Joseph, *An Introduction to Islamic Law*, (Çev. Mehmet DAĞ, Abdulkadir ŞENER, *İslam Hukukuna Giriş*), Ankara Ü. İlahiyat Fakültesi yay., Ankara, 1977.
- SUĞDÎ, Ali b. El-Hüseyin (ö. 461/1068), *en-Nütef fi'l-fetâvâ*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1404.

Kaynakça

- SUYUTÎ, Celaluddin Abdurrahman b. Ebi Bekr (ö. 911/1505), *Câmi‘u’l-Ehâdis*, I-IXL, yrz. trz.
- SÜMER, Faruk, “*Selçuklular*”, DİA, İstanbul, 2009, XXXVI, (365-371).
- SÜYÛTÎ, Ebu’l-fazl Celalüddin Abdurrahman b. Ebî Bekr, *Şerhu Süneni İbn Mace*, Kadimî kütübhâne, trz., Keratişi (Şamile)
- ŞAFİ‘Î, Muhammed bin İdris (ö. 204/820), *Üm*, I-VIII, (thk. Muhammed Zuhri en-Neccâr), Dâru’l-Ma‘rife, II. b. Beyrut, 1973.
- ŞÂFÎÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b.İdris (ö.204/819) *el-Ümm*, I-VIII, Dâru’l-ma‘rife, Beyrut 1990.
- ŞEHZADE KORKUD, Hallu İşkali’l-efkar fi hilli emvali’l-küffar -İslam’da Ganimet ve Cariyelik- Çev. Osman Güman, İSAR yayınları, İstanbul, 2013.
- ŞENER, Abdulkadir, “*Abık*”, DİA, İstanbul, 1988, I, (306-307).
- ŞEVKÂNÎ, Ebu Abdullâh Muhammed b. Ali (ö. 1250/1834), *ed-Derâri’l-mudiyye şerhu’d-Düreri’l-behiyye*, Daru’l-Cil, Beyrut, 1987.
- ŞEVKANÎ, Muhammed b. Ali (ö. 1250/1834) *Neylü’l-evtâr*, I-VIII, Dâru’l-hadis, Mısır, 1993.
- ŞEYBANÎ, Muhammed b. Hasan, (ö. 189/805), *el-Asl*, I-V, İdaretü’l-Kur’an ve’l-Ulumi’l-İslâmiyye, Kerâtsî, trz.
- ŞEYHÎZÂDE, Abdurrahman, *Mecma‘u’l-ehur fi şerhi Mülteka’l-ebhur*, yrz. trz. (Şamile)
- Şeyhizâde, *Dâmâd*, IV, 6-14;
- ŞİRÂZÎ, Ebu İshak İbrahim b. Ali b. Yûsuf (ö. 476/1083), *el-Mühezzeb fi Fıkhi’l-İmâm eş-Şafi‘î*, I-II, Dâru’l-Fikr yay., Beyrut, trz.
- ŞİRBÎNÎ, Şemsuddin el-Hâfız Muhammed b. Ahmed (ö. 977/1570), *Muğni’l-Muhtâc ilâ Ma‘rifeti Me‘âni elfâzi’l-Minhâc*, I-VI, Dâru’l-Fikr, Beyrut, trz.
- TABERANÎ, Ebu’l-Kâsım Süleyman b. Ahmed (ö. 360/971), *Mu‘cemu’s-Sağir*, I-II, el-Mektebü’l-İslâmî, Beyrut, 1985.
- TABERÎ, Muhammed b. Cerir, *Câmi‘u’l-beyân fi te‘vili’l-Kur‘ân*, I-XXIV, Müessesetü’r-risâle, yrz. 2000.
- TABERÎ, *Tarihu’l-ümem ve’l-mülûk*, I-V, Daru’l-kütübî’l-ilmîyye, Beyrut, 1407.
- TERMÂNİNÎ, Abdusselam et-Termâninî, “*er-Rikku Mazihu ve Hazırıhu*” Alemu’l-Marife, sayı, 23, s. (51-51).

- TİRMİZÎ, Muhammed b. İsa b. Sevre b. Musa (ö.279/892), *es-Sünen*, I-V, Şirketu Mektebeti ve Matbaati Mustafa el-Bâbî'l-Halebî, Mısır, 1975 (Şamile)
- TOLEDANO, R. Ehud, *Osmanlı Köle Ticareti 1840-1890*, (Çev. Y. Hakan Erdem), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1994.
- TURAN, Osman, *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, Boğaziçi Yay., 8. bs. İstanbul, 1999.
- TÜLÜCÜ, Süleyman, "*Cahiliyye Kelimesinin Mânâ ve Menşe'i*" Ankara Ü. İlahiyat Tetkikleri Dergisi, IV, Ankara, 1980.
- TÜMER, Günay, "*Brahmanizm*", DİA, İstanbul, 1992, VI, (329-333).
- TÜMER, Günay-KÜÇÜK, Abdurrahman, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, Ankara, 1988.
- UDEH, Abdulkadir, *et-Teşrî'u'l-cinânî mukârinen bi'l-kânûnî'l-vaz'î*, Dâru'l-kütübî'l-ilmîyye, yrz. Trz.
- UMUR, Ziya, *Roma Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1984.
- URALER, Aynur, "*Mâriye*", DİA, İstanbul, 2003, XXVIII, (63-64).
- URALER, Aynur, "*Safiyye*", DİA, İstanbul, 2008, XXXV, (474-475).
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devlet Teşkilatından Kapıkulu Ocakları*, I-II, TTK, Ankara, 1988.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, İstanbul, 1988.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, TTK, Ankara, 2014.
- ÜÇÖK, Coşkun-MUMCU, Ahmet, *Türk Hukuk Tarihi*, Savaş Yayınları, Ankara, 1985.
- VÂKİDÎ, Ebu Adillah Muhammed b. Ömer (ö. 207/823), *Meğâzi*, Mevki'i'l-İslam, yrz. trz.
- WENSINCK, A. J. *Concordance et-Indices dela Tradition Musulmane (el-Mucemü'l-Müfehras li Elfâzi'l-Hadîsi'n-Nebevî)*, I-VII, İst. 1986.
- YAMAN, Ahmet, "*Savaş*", DİA, İstanbul, 2009, XXXVI, (189-194).
- YAMAN, Ahmet, "*Zihâr*" DİA, İstanbul, 2013, XLIV, (387-390).
- YARAN, Rahmi, "*Kefaret*", DİA, İstanbul, 2002, XXV, (179-182).
- YILDIZ, Hakkı Dursun, "*Arap*", DİA, İstanbul, 1991, III, (272-274).
- YILDIZ, Hakkı Dursun, "*Ecnâdeyn Savaşı*", DİA, İstanbul, 1994, X, 385.

Kaynakça

- YILMAZ, Hayati, “*Reyhâne bint Şem ‘ûn*”, DİA, İstanbul, 2008, XXXV, (41-42).
- YİĞİT, İsmail, “*Osman*” DİA, İstanbul, 2007, XXXIII, (438-4439).
- YİĞİT, İsmail, “*Mevâlî*”, DİA, İstanbul, 2004, XXIX, 424 (424-426).
- YİĞİT, İsmail, “*Emevîler*”, DİA, İstanbul, 1995, XI, (87-104).
- YİĞİT, İsmail, “*Sıffin Vak‘ası*”, DİA, İstanbul, 1989, XXXVII, (107-108).
- YİTİK, Ali İhsan, “*Vedalar*”, DİA, İstanbul, 2012, XLII, (593-5949).
- ZEBÎDÎ, Muhammed Murtaza (ö.1203/1788), *Tâcu‘l-Arus*, I-X, Beyrut trz.
- ZEHEBÎ, *Tarihu‘l-İslam*, I-XIV, Mevk‘i‘l-Varak, yrz. trz.
- ZEMAŞSERÎ, Ebu‘l-Kâsım Mahmud b. Ömer (ö. 538/1144), *el-Fâik fî gari-bi‘l-hadis*, I-IV, Dâru‘l-ma‘rife, 2. bs. Lübnan, trz.
- ZEYDAN, Corci, *el-Arab kable‘l-İslam*; Dâru‘l-hilâl, Kahire, trz.
- ZEYDAN, Corci, *Tarihu Temeddüni‘l-İslami*, Daru‘l-mektebeti‘l-hayat, I-V, Beyrut, trz.
- ZEYLAÎ, Ebu Muhammed Cemaluddin Yusuf b. Abdullah (ö. 762/1360), *Nasbu‘r-Raye fî Tahrîci Ehâdisi‘l-Hidâye*, (thk. Yusuf el-Bunûrî), I-IV, Dâru‘l-Hadîs, Mısır, 1357.
- ZUHAYLÎ Vehbe b. Mustafa, *Asâru‘l-Harb Diraseten, Fikhiyyeten Mukarineten*, Dâru‘l-Fikr, Dımaşk, 2009.
- ZUHAYLÎ, Vehbe b. Mustafa, *el-Fıkhü‘l-İslami ve edilletuhu*, I-X, Dâru‘l-fikr, Dımaşk, trz.